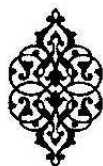

مبانی فقهی و حقوقی
حفظ محیط زیست

www.ketab.ir

نویسنده:
علی محمدرضایی

سرشناسه	محمدرضایی، علی، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	مبانی فقهی و حقوقی حفظ محیط زیست / علی محمدرضایی.
مشخصات نشر	قم: اقلیم مهر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	ص: ۱۴۰.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۱۹۵۱۵-۷:
وضعیت فهرست نویسی: فیپا	
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۳۳-۱۳۹؛ همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع	حفاظت محیط زیست — جنبه‌های مذهبی — اسلام
موضوع	Islam -- Environmental protection -- Religious aspects:
رده بندی کنگره	BP۲۳۰/۱۵۵:
رده بندی دیویی	۲۹۷/۴۸۳:
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۳۳۸۷۲:
وضعیت رکورد	فیپا

◆ نام کتاب:

◆ مبانی فقهی و حقوقی حفظ محیط زیست

◆ نویسنده: علی محمدرضایی

◆ ناشر: اقلیم مهر

◆ شمارگان: ۵۰۰ نسخه

◆ طراح جلد و صفحه آرا: راحیل.ا.

◆ نوبت چاپ: ۲۲ بهمن ماه ۱۳۹۹

◆ قیمت: ۴۸۰۰۰ تومان

◆ شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۹۵-۱۵-۷

۰۹۱۲۲۵۳۷۳۱۶

ISBN: 978-622-6195-15-7

چکیده

موضوع حفاظت از محیط زیست، در اصطلاح امروزی از موضوعات جدیدی است که در جهان معاصر و در محافل علمی و آکادمیک و کنفرانس‌های مختلف مورد بحث و کنکاش قرار گرفته است. مسئله‌ی حفاظت از محیط زیست و منابع آن در ادیان الهی بالخصوص دین مرقی اسلام نیز، بسیار مورد توجه و عنایت بوده و مؤلفه‌ها و عناصر اصلی و فرعی آن تبیین و تشریح گردیده است. در قرآن مجید و احادیث و روایات مأثوره از معصومین(ع) ضرورت حفاظت از گونه‌های مختلف و متنوع طبیعت و عناصر اصلی آن (آب، خاک، و هوا) به صورتی زیبا، بدیع و کاربردی بیان شده است.

در این پژوهش، مقوله‌ی حفظ محیط زیست، مبانی و قواعد فقهی آن با استفاده از منابع اجتهادی (کتاب، سنت، عقل، و اجماع) به صورت مدون و هدفمند مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد، و با استنباط از قواعد مورد استفاده فقهاء مثل «قاعده‌ی لاضرر»، «قاعده ائلاف»، «قاعده‌ی ضمان ید» و «قاعده‌ی وجوب حفظ نظام» و اصولی چون «اهل نهی از فساد»، «اصل نهی از اسراف» و «اصل مصلحت حفظ محیط زیست از دیدگاه عقل»، وجوب حفاظت از محیط زیست و ضرورت حمایت از آن و حرمت و کراهت تخریب منابع زیست محیطی، حاصل و استخراج می‌گردد.

همچنین به اشکالات به وجود آمده پیرامون قواعد فقهی و رابطه‌ی آن با محیط زیست مثل رابطه‌ی محیط زیست و قاعده‌ی تسلیط، و نقش معیارها و شاخص‌های فقهی در حفاظت از محیط زیست و مسئولیت حاکم اسلامی در قبال آن، در چند بخش و فصل پرداخته می‌شود.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲.....	مطلع سخن
✽ بخش اول: مقدمه / ۱۳ ✽	
۱۴.....	مقدمه.....
۱۷.....	سوالات تحقیق.....
۱۷.....	اهداف تحقیق.....
۱۷.....	پیشینه‌ی تحقیق.....
۱۸.....	کاربرد تحقیق.....
۱۸.....	روش تحقیق.....
✽ بخش اول: مفاهیم و کلیات / ۱۹ ✽	
۲۰.....	مفاهیم و کلیات تحقیق.....
۲۰.....	مبانی فقهی.....
۲۰.....	مفهوم فقه.....
۲۳.....	تعریف محیط زیست.....
۲۴.....	حفظ محیط زیست در اسناد حقوق بین‌الملل.....
۲۶.....	نقش دین در حفظ محیط زیست و اکوسیستم.....
۲۷.....	انواع محیط زیست.....
۲۸.....	برهان حفظ تعادل طبیعت.....
۳۲.....	عناصر اصلی محیط زیست.....
۳۳.....	بند اول: آب.....
۳۴.....	بند دوم: خاک.....
۳۶.....	بند سوم: هوا.....
۳۷.....	ضرورت تعادل زیست محیطی.....
۳۷.....	بحران محیط زیست و توسعه ناپایدار.....
۳۸.....	بحران محیط زیست طبق آمار.....
۳۹.....	اسراف مواد غذایی در ایران.....

✽ بخش دوم: بررسی حفظ محیط زیست از دیدگاه قرآن، سنت و عقل / ۴۱ ✽

فصل اول: حفظ محیط زیست از دیدگاه قرآن (مبانی قرآنی حفظ محیط زیست)	۴۲
۱- فرمان الهی مبنی بر آبادانی زمین توسط انسان	۴۲
۲- محیط بودن خداوند بر جهان هستی	۴۵
۳- جانشینی انسان در زمین از خدا	۴۶
۴- امانت بودن منابع زیست محیطی در دست انسان	۴۷
۵- ممنوعیت زیاده روی در مواد غذایی	۴۹
۶- عدم تجاوز از حدود الهی	۵۱
۷- اهمیت طبیعت در قرآن	۵۵
فصل دوم: قواعد فقهی حفظ محیط زیست از منظر کتاب، سنت و عقل	۵۶
۱- قواعد فقهی	۵۶
۲- کتاب	۵۶
۳- سنت	۵۷
۴- عقل	۵۸
مبحث اول: قاعده‌ی لاضرر	۵۸
بند اول: منابع فقهی قاعده لاضرر	۵۹
۱- قرآن کریم	۵۹
۲- سنت	۶۱
۳- عقل	۶۲
۴- اجماع	۶۲
مبحث دوم: مفهوم ضرر	۶۳
مبحث سوم: استفاده ضمان از قاعده لاضرر	۶۴
مبحث چهارم: کاربرد قاعده لاضرر	۶۴
مبحث پنجم: عامل زیان چه کسی است؟	۶۵
مبحث ششم: جریان لاضرر در امور عدمی	۶۶
مبحث هفتم: مصادیق قاعده لاضرر	۶۷
۱) منع سوءاستفاده از حق	۶۷
۲) اسراف	۶۸
۳) تخریب منابع طبیعی	۶۹
۴) آلودگی آبها	۷۰
۵) آلودگی صوتی	۷۱
۶) استعمال دخانیات	۷۲

۷۲ حرمت استعمال دخانیات از دیدگاه فقهاء
۷۴ مبحث سوم: قاعده‌ی اتلاف
۷۴ بند اول: تعریف اتلاف
۷۵ بند دوم: تعریف مال
۷۷ مبحث چهارم: قاعده‌ی ضمان ید
۷۷ مبحث پنجم: قاعده‌ی نهی از اسراف و تبذیر
۷۸ مبحث ششم: قاعده‌ی تسبیب
۸۰ مبحث هفتم: قاعده یا اصل عدالت
۸۱ بند اول: تعریف عدالت
۸۲ بند دوم: اقسام عدالت
۸۲ الف: عدالت در توزیع ثروت
۸۲ ب: عدالت در بهره‌برداری از منابع طبیعی
۸۳ مبحث هشتم: قاعده‌ی وجوب حفظ نظام (منع اختلال نظام)
۸۷ مبحث نهم: قاعده‌ی ممنوعیت ظلم
۸۸ مبحث دهم: قاعده‌ی عدم تعاون بر اثم
۸۸ بند اول: انواع تعاون
۸۸ الف: تعاون مثبت
۸۹ ب: تعاون منفی
۹۱ مبحث یازدهم: اصل و قاعده‌ی نفی هلاکت
۹۴ مبحث دوازدهم: قاعده‌ی تقدم دفع مفسده بر جلب منفعت
۹۵ مبحث سیزدهم: قاعده‌ی نهی از فساد
۹۷ مبحث چهاردهم: نظریه‌ی احترام اموال
۹۸ مبحث پانزدهم: قاعده‌ی وجوب دفع ضرر محتمل
۱۰۰ مبحث شانزدهم: اصل مصلحت و حفظ محیط زیست
۱۰۲ فصل سوم: حفظ محیط زیست از دیدگاه عقل
✽ بخش سوم: رابطه‌ی قواعد فقهی و حفظ محیط زیست / ۱۰۵ ✽	
۱۰۶ فصل اول: رابطه‌ی حفظ محیط زیست و قاعده سلطنت
۱۰۸ فصل دوم: رابطه‌ی حفظ محیط زیست و تحلیل انفال
۱۰۸ مبحث اول: انفال
۱۱۱ مبحث دوم: مصادیق انفال
۱۱۳ فصل سوم: حفظ محیط زیست و مشترکات